

WACHTEN TOT HET OVERKOOKT?

Preventie als middel tegen massawreedheden

Verantwoordelijkheid tot bescherming: de uitdagingen

INHOUDSOPGAVE

- 02 **Ten geleide**
Olivier Forges
- 03 **Politieke visietekst: Preventie als middel tegen massawreedheden**
- 06 **Macht, mensenrechten en R2P**
Luc Reychler
- 09 **De EU en R2P**
Een focus op conflictpreventie
Hanne Cuyckens
- 10 **'Het Westen is uiterst dubbelzinnig over mensenrechten'**
Gie Goris interviewt Louise Arbour
- 13 **Alles gaat voorbij, behalve het verleden**
Luc Huyse
- 16 **De politieke eisen op een rijtje**

TEN GELEIDE

Beste beleidsmaker
Beste Vredesweeksympathisant

Mensen verdienen wereldwijd bescherming tegen massawreedheden. Waar soevereine landen tekortschieten in de bescherming van hun burgers, moet de internationale gemeenschap een rol spelen. Daarom schaaft de Vredesweek 2012 zich achter de norm die de Verenigde Naties in 2005 aanvaardde: de "Responsibility to Protect/ R2P – Verantwoordelijkheid tot bescherming". In de realiteit constateren we dat deze norm haar doel lang niet heeft bereikt en dus haar legitimiteit niet heeft verworven.

Dit dossier schetst de pijnpunten en geeft duidelijke aanzetten waar het beter moet, als we burgers effectief willen beschermen tegen massawreedheden.

De politieke visietekst van de Vredesweek belicht onder meer de historische achtergrond die leidde tot de R2P-norm en wat deze norm precies inhoudt. We schuiven de elementen van de norm naar voor die voor ons, vredeswerkers, cruciaal zijn. De discussie moet vooral verlegd worden van (militaire) interventie naar preventie en aandacht voor heropbouw.

Luc Reychler geeft met de actuele voorbeelden van Libië en Syrië de knelpunten weer van een R2P-beleid gestoeld op economische en geostrategische belangen. Het Westen ziet militaire interventie nog al te vaak als een efficiënt en 'humaan' middel in conflictantering.

Op het gebied van "verantwoordelijkheid tot preventie" heeft de Europese Unie een belangrijke rol te vervullen. Hanne Cuyckens licht die rol toe. Ze geeft een overzicht van de huidige situatie en doet suggesties voor verbeteringen in het EU-beleid inzake R2P-preventie.

Vervolgens leest u een interview van Gie Goris met Louise Arbour, voorzitter van de International Crisis Group. Deze organisatie zendt alarmsignalen uit wanneer in landen of regio's conflicten smeulen of uit de hand dreigen te lopen. Het is één van de meest vooraanstaande informatiebronnen op het gebied van preventie van massawreedheden.

Tot slot moet er ook ruime aandacht worden besteed aan een weldoordachte heropbouw na massawreedheden. Bij de zoektocht naar gerechtigheid denken we in het Westen vaak automatisch aan de veroordeling en bestraffing van de verantwoordelijken door (internationale) tribunalen, zoals het Internationaal Strafhof in Den Haag. De vraag is of deze vorm van gerechtigheid ook vrede en verzoening brengt in de verscheurde samenlevingen waarin het geweld plaatsgreep, of dat zij bij de heropbouw niet meer baat hebben bij verzoenings- en waarheidscommissies. Luc Huyse maakt de afweging in de laatste bijdrage in dit dossier.

Olivier Forges
Coördinator van de Vlaamse Vredesweek

COLOFON

Auteurs van dit dossier: Olivier Forges & Stijn Van Bever (samenstelling) en Hanne Cuyckens, Gie Goris, Luc Huyse & Luc Reychler

Eindredactie: Karin Seberechts

Verantwoordelijke uitgever: Annemarie Gielen

Druk & lay-out: Drukkerij Room, Sint-Niklaas

ISBN-nummer: 9789461370303

Wettelijk depotnummer: D/2012/3498/009

Foto's: CivicWorldWide, World Economic Forum, CreativeCommons.org, beeldarchief Pax Christi Vlaanderen.

Coverfoto: Bureau Blanc

Dit politiek dossier van Vredesweek 2012 geldt ook als Koerier-dossier 2012/4, de vaste bijlage bij het abonnement op het tijdschrift Koerier van Pax Christi Vlaanderen.

Deze formule van abonnement kost 25 euro en omvat zesmaal een Koerierkrant + dossier en een boek rond een actuele vredethematiek. Losse nummers van elk dossier zijn afzonderlijk verkrijgbaar aan 2 euro.

POLITIEKE VISIETEKST : PREVENTIE ALS MIDDEL TEGEN MASSAWREEDHEDEN

Tijdens de Eerste Wereldoorlog groeide het besef dat een regionale oorlog door de kettingwerking van allianties kan escaleren tot een wereldoorlog. Vanuit alle werelddelen waren mensen betrokken bij deze oorlog die zich voornamelijk op Europees grondgebied afspeelde, denken we maar aan de koloniale troepen die vanuit Afrika, Azië en Oceanië naar Europa werden gestuurd. Uiteindelijk werden ook vanuit Noord-Amerika troepen ingezet. De idee rijpte om een organisatie op te richten om de conflicten tussen staten voortaan vreedzaam te beslechten. Ondertussen groeide ook het besef dat er op deze wereld vele volkeren en naties leven, elk met hun eigen geschiedenis, tradities en cultuur. Niet zelden worden die groepen in klassieke staatsverbanden gediscrimineerd in de beleving van hun eigenheid. De Amerikaanse president Woodrow Wilson verzoende beide tendensen in zijn idealen van de Volkerenbond en het zelfbeschikkingsrecht van de volkeren.

De vrede na de Grote Oorlog was van korte duur. De ideologische polarisatie leidde onder meer in Nazi-Duitsland en Stalinistisch Rusland tot de stigmatisatie en zelfs uitroeiing van volkeren en bevolkingsgroepen en tot een nieuwe, nog grotere wereldbrand met tientallen miljoenen doden als resultaat. Deze keer resulteerde de roep om overleg op wereldniveau wel in de oprichting van duurzame internationale organisaties. Tegelijkertijd deed zich in Afrika en Azië een grote dekolonisatiegolf voor. Het koloniale juk werd afgeschud, maar lang niet overal leidde dit tot vreedzame samenlevingen. Etnische, culturele en religieuze breuklijnen gaven aanleiding tot vele conflicten. Begin jaren '90 implodeerden de Sovjet-Unie en Joegoslavië. In andere Europese landen streefden én streven groepen en volkeren naar meer autonomie om gestalte te kunnen geven aan hun manier van leven.

In reactie op deze evoluties zagen heel wat internationale organisaties en verdragen het licht. Het internationaal recht kwam tot volle ontwikkeling. De belangrijkste doorbraken rond de bescherming van mensen in dit alles zijn:

- de creatie van de Verenigde Naties (VN) in 1945 die zich als één van haar belangrijkste doelstellingen heeft gesteld *'de bevordering van internationale vrede en veiligheid'*
- de *Universele Verklaring van de Rechten van de Mens* waarbij iedere mens deze onvervreembare rechten krijgt toebedeeld. Deze verklaring werd later herbevestigd in meer bindende verdragen, m.n. in het "Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten (BUPO)" en het "Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten (ESOCUL)"
- de *Conventies van Genève en de Aanvullende Protocolen* rond enerzijds de bescherming van personen die niet of niet langer aan de vijandelikheden deelnemen, zoals

gewonden, krijgsgevangenen en burgers, en beperkingen op de manier van oorlog voeren en anderzijds de status van vluchtelingen, of met andere woorden wie door middel van asiel beschermd kan worden.

Ook het beschermen van gemeenschappen maakt deel uit van internationale afspraken. Een mijlpaal hierin is het *'recht op zelfbeschikking'*. Dit recht speelde een belangrijke rol in de periode van de dekolonisatie. Ook dit recht werd herbevestigd in het BUPO en ESOCUL. Dit collectieve recht van gemeenschappen houdt in dat diegenen die zich verbonden voelen in hun identiteit, en in het besef dat deze identiteit altijd meervoudig en gelaagd is, het recht hebben om deze identiteit als groep te beleven. Deze identiteitsbeleving mag echter niet exclusief zijn of streven naar uitsluiting, anders vormt zij een bedreiging voor de bescherming van anderen die niet tot deze groep behoren. Daarom is bescherming van wie dreigt verdrukt te worden zo belangrijk.

Kwetsbaarheid van burgers

In de laatste 50 jaar zijn gewapende conflicten van aanzicht veranderd. Waar oorlogen vroeger voornamelijk tussen staten werden uitgevochten, spelen veel gewapende conflicten zich nu af binnen de staatsgrenzen, verhoogt de intensiteit ervan en worden burgers vaker het slachtoffer.

Deze twee tendensen – een verhoging van internationale normen rond bescherming en het intra-staatelijke karakter van geweld – stellen de internationale gemeenschap voor nieuwe uitdagingen. Indien ze burgers en gemeenschappen wereldwijd wil beschermen moet ze kunnen tussenkomen in de soevereiniteit van staten. Nochtans is de niet-interventie lange tijd de standaard geweest in internationale relaties, al is deze natuurlijk meermaals geschonden.

Intussen is er een verhoogde bewustwording van het feit dat soevereiniteit ook verplichtingen met zich meebrengt. De belangrijkste daarvan is instaan voor de bescherming van de burgers. Waar een staat onvoldoende kan of wil doen om zijn burgers te beschermen, heeft zich op internationale fora het laatste decennium het nieuwe principe, de "verantwoordelijkheid tot bescherming [*Responsibility to Protect – R2P*]" ontwikkeld. De 'internationale gemeenschap' heeft de morele verplichting om de mensen die onvoldoende beschermd worden of zelfs dreigen gedood te worden in hun land, wel te beschermen door één of andere vorm van interventie. Dit principe werd in 2005 aangenomen op een wereldbijeenkoms van de VN en bevestigd door een resolutie van de Veiligheidsraad in 2006.

Belangrijk is echter aan te stippen dat deze "verantwoordelijkheid" en "het schenden van het principe van niet-interventie" sterk beperkt is in de breedte. **De vier misdaden** die een dergelijke interventie verantwoord zijn **genocide, oorlogsmisdaden, misdaden tegen de mensheid en etnische zuivering**. Niet elke mensenrechtenschending zet dus dit principe in gang.

Binnen de VN wordt ook steeds uitgegaan van een belangrijk trapsysteem. Volgens het aanvaard principe blijft het in de eerste plaats de staat die *soverein* verantwoordelijk is om haar burgers tegen bovenstaande misdaden te beschermen. Dit is belangrijk omdat er bij vele landen de vrees was en is dat R2P een gemakkelijk excuus zou zijn om te interveniëren in andere landen, voornamelijk door grootmachten. Ook als Vredesweek nemen we deze bezorgdheid zeker mee.

In een tweede stap waarbij blijkt dat het soeverein land niet in de mogelijkheid is om haar burgers te beschermen, kan de internationale gemeenschap haar *assisteren*, dus in samenspraak met de staat deze bescherming alsnog bieden.

Slechts in een derde orde kan er adviserend alsook dwingend opgetreden worden door respectievelijk de Algemene Vergadering van VN, diensten van de Secretaris-Generaal van de VN en de Veiligheidsraad, eventueel in samenspraak met regionale organisaties en andere lokale actoren.

Bij deze laatste twee is sprake van *interventie* van de internationale gemeenschap in een land.

Hoe moet dat gebeuren volgens de Vredesweek?

Het principe werd door een internationale expertencommissie (ICISS) in 2001 voor de eerste maal gekaderd in een uitgebreid rapport¹. Dit rapport diende als belangrijkste basis voor het proces van het uitwerken van dit nieuwe concept.

Het totale concept van R2P stoelt hierbij op drie luiken: verantwoordelijkheid tot preventie, verantwoordelijkheid tot reageren en verantwoordelijkheid tot heropbouw.

De meest gekende en besproken verantwoordelijkheid is jammer genoeg die van het reageren en met name de militaire interventie. De recente interventie in Libië is hier een voorbeeld van. De Veiligheidsraad van de VN nam een resolutie aan die toestemming gaf tot deze interventie "ter bescherming van de burgers".

De Vredesweek wenst met haar campagne te benadrukken dat het concept "Responsibility to Protect" veel meer omvat! Het gaat niet alleen om *reageren en zeker niet in de eerste plaats om militaire reacties. Veel belangrijker is voorkomen*. De internationale gemeenschap heeft de "verantwoordelijkheid tot preventie"! Aan de andere kant van het spectrum is er ook de "verantwoordelijkheid tot heropbouw". Hoewel deze principes internationaal worden erkend, wordt er volgens de Vredesweek te traag, onvoldoende of inconsistent op ingezet. Daarom voeren we campagne!

Verantwoordelijkheid tot preventie

De mogelijkheden om aan deze verantwoordelijkheid tegemoet komen zijn heel divers. Preventie is een werk van lange adem. Hierbij denken we aan de organisatie van degelijk en voor iedereen toegankelijk onderwijs, of de ondersteuning van voldoende welvaart door eerlijke handel.

Met deze Vredesweek focussen we echter in de eerste plaats op initiatieven die opborrelende spanningen in landen en tussen gemeenschappen in de kiem smoren, vóór ze tot gewapend geweld leiden. De tragsgewijze logica van de aangenomen resoluties mogen benadrukt worden: soevereiniteit – assistentie – interventie.

Dit kan gebeuren door maatregelen te treffen op juridisch, politiek/diplomatiek en economisch vlak. Deze maatregelen kunnen zowel belonend als sanctionerend zijn. Voorbeelden van positieve en belonende maatregelen zijn bemiddeling of verhoging van investeringen. Sanctionerende interventies zijn economische sancties of het verbreken van betrekkingen. Enkele voorbeelden uit de actualiteit zijn de diplomatieke gesprekken van Kofi Annan in Syrië of de diplomatieke inspanningen van de VN bij de crisis in Kenia na de verkiezingen in 2008.

De Vredesweek benadrukt dat ook geweldloze initiatieven die van onderuit komen actief ondersteund moeten worden door de internationale gemeenschap. Een recent voorbeeld hiervan is Leymah Roberta Gbowee uit Liberia die de Nobelprijs voor de Vrede ontving in 2011². Deze vrouw leidde een geweldloze actie tijdens de onderhandelingen van de strijdende partijen waarbij zij en honderden andere vrouwen weigerden weg te gaan van de locatie van de onderhandelingen zolang er geen vredesakkoord was. De Vredesweek 2012 ijvert ervoor om bij preventieve interventies telkens intensief samen te werken met de civiele maatschappij. Dit kan door hen actief te ondersteunen of door hen als belangrijke actoren van informatievergaring te beschouwen om zo tot de gepaste actie over te gaan.

Het arsenaal van instrumenten voor conflictmanagement- en geweldpreventie moet zeker verder uitgebouwd worden. De lijst van mogelijkheden is groot, het afwegen van de aard en timing van de in te zetten middelen is essentieel als men gewapende conflicten of grove mensenrechtenschendingen wil vermijden.

Om deze moeilijke maar noodzakelijke keuzes te maken is er voldoende capaciteit nodig om zowel informatie te vergaren als te analyseren. Dit moet samengaan met een zeer goede kennis van de lokale realiteit. Eveneens moeten voldoende middelen vrijgemaakt worden om de noodzakelijke en weloverwogen maatregelen tot een goed einde te brengen. Bovengenoemde voorbeelden met betrekking tot Syrië en Kenia tonen maar al te duidelijk aan dat niet elke interventie tot succes leidt. Kenia is een succesverhaal, de waarnemers in Syrië waren dit voorlopig niet.

1 International Commission on Intervention and State Sovereignty, *The Responsibility to Protect*, International Development Research Centre, Ottawa, Canada, December 2001.

2 Ze ontving deze prijs samen met Ellen Johnson Sirleaf en Tawakul Karman "voor hun geweldloze inzet ten behoeve van de rechten en veiligheid van vrouwen om volwaardig mee te doen in het bereiken van vrede".

Daarom ijvert de Vredesweek 2012 voor het verder uitbouwen van eenheden binnen de VN, de Europese Unie en de Belgische diplomatie die deze belangrijke taak op gepaste wijze kunnen uitvoeren. De goede intenties binnen de Europese Unie en België rond deze vorm van "interventie" moeten samengaan met het actief ontwikkelen van voldoende capaciteit om de slaagkans te vergroten. De EU en België moeten bij een interventie per definitie binnen het kader van de VN werken.

Verantwoordelijkheid tot heropbouw

Ondanks het geloof in de mogelijkheid dat de meeste conflicten en spanningen ontijdend kunnen worden voor ze escaleren tot grootschalig geweld, accentueert de Vredesweek eveneens het belang van heropbouw.

In de nasleep van massawreedheden is er nood aan de heropbouw van de samenleving. Die heropbouw behelst zowel de infrastructuur als het sociale weefsel van de getroffen regio.

Met de Vredesweek vragen we dat hier door de internationale gemeenschap en met name binnen de EU voldoende middelen voor beschikbaar worden gesteld. Het is belangrijk om bij de heropbouw van het sociale weefsel telkens een weloverwogen afweging te maken van twee mogelijke pistes te bewandelen om opnieuw tot verbondenheid te komen: in eerste instantie via trajecten van verzoening en ten tweede langs de juridische weg.

De Vredesweek onderstreept het belang van het begeleiden van gemeenschappen in verzoeningsprocessen zoals de "Commissie van Waarheid en Verzoening" in Zuid-Afrika dit heeft gedaan na de periode van Apartheid.

Verder heeft het Internationaal Strafhof in Den Haag een wezenlijke rol te vervullen om via juridische weg internationale gerechtigheid af te dwingen. We roepen alle landen op zich aan te sluiten bij dit Strafhof, ook grote spelers als de VS, Rusland, India en China. Op die manier ontlopen verantwoordelijken voor genocide, misdaden tegen de menselijkheid of etnische zuiveringen niet langer hun straf. We ijveren voor de verdere uitbouw van jurisdictie van dit Strafhof.

De keuze tussen of een mix van beide moet telkens een weloverwogen beslissing zijn uitgaande van de lokale context en cultuur. Deze heropbouw is de beste preventie om ervoor te zorgen dat een land of regio niet hervalt in geweld.

Legitimiteit, een kwestie van consistentie en algemeen belang

Ten laatste benadrukt de Vredesweek het belang van voldoende legitimiteit van dergelijke interventies, preventieve en heropbouwende, gebaseerd op het principe van "verantwoordelijkheid tot bescherming". Die kan worden verkregen door een aantal belangrijke principes te respecteren.

Op internationaal niveau wordt in de praktijk jammer genoeg vaak met twee maten gemeten. Waarom speelde de

internationale gemeenschap heel kort op de bal bij het conflict in Kenia en waarom bleef het lang in grote mate oorverdovend stil bij het geweld in Soedan? Legitimiteit kan door de internationale gemeenschap enkel opgebouwd worden als ze consistent handelt.

De interventie kan enkel geaccepteerd worden als het gaat om het beschermen van burgers. Beschermingsoperaties mogen geen schaaamlapje zijn voor de verdediging van economische en strategische belangen.

Verder moet een zo groot mogelijke transparantie aan de dag gelegd worden. Hierbij is het belangrijk om aan te tonen welke maatregelen werden getroffen en waarom.

Op termijn is het noodzakelijk dat de Veiligheidsraad, die wettelijk verantwoordelijk is voor de dwingende beslissingen betreffende R2P³, zelf ook wordt hervormd om meer legitimiteit te krijgen. Hierbij zijn zowel de uitbreiding van het aantal leden (met als doel een betere afspiegeling van de huidige verhoudingen te verkrijgen) als het aanpassen van het vetorecht belangrijke elementen.

Als laatste punt is het belangrijk om aan te stippen dat de getroffen maatregelen het best in maximaal overleg met regionale organisaties en andere relevante lokale actoren worden ontwikkeld en geïmplementeerd.

Een investering in het leven en de toekomst

Het opnemen van bovenstaande verantwoordelijkheden op internationaal én regionaal niveau is investeren in een geweldloze toekomst! Het is kiezen voor het redden van levens en het samenbrengen van gemeenschappen! Een investering die op ethisch en menselijk vlak hoger is in te schatten dan militair ingrijpen, en die op termijn financieel de meest efficiënte weg zal blijken.

Laten wij en onze politici deze verantwoordelijkheid samen opnemen. Laat ons samen "niet wachten tot situaties overkoken".

Olivier Forges (°1980) studeerde sociaal-cultureel werk aan de Karel de Grote Hogeschool van Antwerpen. Hij is Vredesweekcoördinator en jongerenwerker, en stuurt U Move 4 Peace, de jongerenwerking van Pax Christi Vlaanderen.

3 Handvest van de VN, Hoofdstuk VI en VII

MACHT, MENSENRECHTEN EN R2P

Luc Reychler

De omarming van het Responsibility to Protect (R2P)-beginsel door de VN in 2005 was een belangrijke en lovenswaardige stap in de evolutie van mensenrechten. De 'succesvolle' gewapende interventie in Libië heeft de toekomst van R2P-inspanningen in de wereld sterk gehypothecerd en de conflictdynamiek in Syrië negatief beïnvloed. Geweldpreventie en een tijdige aanpak van de grondoorzaken van conflicten zijn menselijker en kosteffectiever.

Instrumenten van R2P

Om R2P te realiseren bestaat er een brede waaier aan instrumenten. Sommige, zoals het bevorderen van economische ontwikkeling, goed bestuur en mensenrechten, beogen effecten op lange termijn. Andere, zoals preventieve diplomatie, sancties en internationale strafvervolgning, streven kortetermijneffecten na. Als uiterste middel werden militaire interventies voorzien; nadat is vastgesteld dat een regering niet in staat is om mensen te beschermen en als alle vreedzame middelen hebben gefaald.

De Internationale Commissie over Interventie en Staatssoevereiniteit (ICISS) stelde in haar rapport vijf voorwaarden vast waaraan militaire interventies moeten voldoen.

- De ernst van de dreiging
- Het juiste motief
- De laatste optie
- Proportionaliteit van doel en middelen
- Een redelijke verwachting van succes

(zie ook kader op p. 7 - criteria)

Libië, 2 oktober 2011 – foto: CIVICWorldWide

Geweld voor mensenrechten

De goedkeuring van het Responsibility to Protect-beginsel door de Verenigde Naties in 2005 was een godsgeschenk voor gouvernementele en niet-gouvernementele actoren die burgers willen beschermen tegen massale wreedheden. In 2006 aanvaarde de VN Veiligheidsraad dat humanitaire interventies, onder bepaalde voorwaarden, konden aangewend worden om met gewapend geweld de naleving van dit beginsel af te dwingen (Resolutie 1674). Deze ontwikkeling werd in belangrijke mate aangepord door het Westen, dat meer en meer gebruik maakte van dwangdiplomatie en militaire interventies in het Midden-Oosten en Noord Afrika (MENA). Deze eeuw werden alle oorlogen in het MENA gevoerd door democratische landen (Libanon, Irak, Afghanistan, Gaza, Libië, Pakistan). Om de aandacht van de betwistbare en niet succesvolle interventies af te leiden en de hegemonie over het MENA te versterken werd gezocht naar nieuwe interventiemethoden die minder duur en riskant waren en legitiemer oogden.

De triomfantelijke interventie in Libië

De 'Operatie Dageraad' in Libië werd bejubeld als een succesvolle humanitaire interventie. Aan het bloedvergieten werd een einde gemaakt, Kadhafi werd gelyncht, het prijskaartje was redelijk en er vielen weinig of geen slachtoffers bij de geallieerden. Bemande en onbemande vliegtuigen bombardeerden met grote precisie, het vuile werk op het terrein werd uitgevoerd door lokale milities, bevriende legers, privéfirma's en eigen speciale eenheden die clandestien opereerden. De interventie werd gelegitimeerd door haar humanitair karakter en de steun van de internationale gemeenschap.

Niettegenstaande de loftrampetten van de NAVO, Sarkozy, Cameron en konsoorten was het kostenplaatje zeer hoog. Een oorlog is afschuwelijk. Hem doen escaleren om menselijk leed te beperken is een uitermate dissonante gebeurtenis, vooral voor de slachtoffers ter plaatse. De vernieling van de infrastructuur was groot en het aantal doden en gekwetsten wordt op resp. 30.000 en 50.000 geschat; in de buurlanden bevinden zich kampen met duizenden vluchtelingen en wapens vielen in de handen van milities en kwamen ook terecht in buurlanden. Het land werd achtergelaten als een zwakke onstabiele staat.

De interventie in Libië heeft de toekomst van R2P en van de internationale vrede en veiligheid sterk gehypothecerd en de conflictdynamiek in Syrië negatief beïnvloed. Vooreerst omdat de coalitie van de welwillenden van de vage definities in resolutie 1973 m.b.t. het doel 'de bescherming van de bevolking' en de middelen 'alle noodzakelijke middelen' gebruik maakten om manu militari een regimeverandering te forceren en andere agenda's, in naam van humanitaire motieven, te realiseren. Dit versterkte het wantrouwen van Rusland, China en Afrikaanse landen ten aanzien van de militarisering van R2P. Bovendien werden de vijf voorwaarden voor het gebruik van gewapende militaire interventie onvoldoende gerespecteerd.

Criteria	Argumenten coalitie van welwillenden	Argumenten van kritische andersdenkenden
<p>1. Aanvaardbare gronden/ de ernst van de dreiging: (a) groot verlies van levens, feitelijk of verwacht, met genocidale of niet-genocidale intenties, ten gevolge van een doelbewust beleid, verwaarlozing of het falen van een staat, (b) grootschalige etnische zuiveringen, feitelijk of verwacht, veroorzaakt door moord, gedwongen verplaatsing, terreur of verkrachting.</p>	<p>Het voorkomen van een tweede Srebrenica, Rwanda of stromen van bloed.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Het hypothetisch aantal doden is sterk overdreven • Andere doelstellingen, zoals het omverwerpen van het regime en het verkrijgen van een betere economische en geopolitieke controle over dit olierijke land worden verzwegen. • Een breedbeeldanalyse toont dat het Westen hegemonie tracht af te dwingen in de hele regio en daarvoor op een systematische manier alle tegenstanders tracht te neutraliseren. Indien het in Syrië lukt, blijft Iran nog over.
<p>2. De juiste intenties: belangrijkste doelstelling moet het stopzetten of voorkomen van menselijk leed zijn. Dit wordt het best verzekerd door de steun van de regionale opinie en van de slachtoffers.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • De wereld / de internationale gemeenschap (VN, Amerika , EU, Arabische Liga, Afrikaanse Unie) staat achter deze operatie. • Het merendeel van de Libische bevolking zou een gewapende regimeverandering verwelkomen. • In België stemden alle partijen in parlement voor de deelname aan de oorlog. De besluitvorming was democratisch. 	<ul style="list-style-type: none"> • De zgn. ' internationale steun' wordt overdreven. • Aanvankelijk was de internationale steun voor de bescherming van de kwetsbare bevolking hoog, maar die brokkelde af toen een regime- verandering werd nagestreefd. • In de VN Veiligheidsraad, zijn 3/5 van de vijf permanente leden NAVO landen; dit is geen democratisch besluitvormingsorgaan. • De gewapende interventie was vooral het werk van enkele leidinggevende staten. • Betrouwbare gegevens over de houding van de publieke opinie t.a.v. de gewelddadige omverwerping van het regime zijn er niet. Het zou nuttig zijn te weten hoe de Libische bevolking en vluchtelingen nu de gewapende interventie en de uitkomst ervan evalueren. • De Belgische beslissing om mee te doen aan de oorlog werd genomen door een regering van lopende zaken. Het parlementaire debat was kort en oppervlakkig.
<p>3. Laatste optie: militaire interventie kan alleen wanneer alle andere middelen op een ernstige manier werden overwogen en getoetst, maar geen resultaten opleverden.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Al vroeg in het conflict werden onderhandelingen met Kadhaffi als ongewenst en als tijdverlies afgedaan. • De kernstaten van de coalitie waren er van overtuigd dat het regime alleen met geweld kon worden verwijderd. 	<ul style="list-style-type: none"> • De coalitie (vooral Sarkozy, Cameron, de VS, Qatar en Saudi Arabië) heeft de kansen van onderhandelingen met het regime onvoldoende kansen gegeven. De onderhandelingsvoorstellen van de Afrikaanse Unie en Turkije werden van tafel geveegd. • Van bij het begin werd geopteerd voor een militaire oplossing. • Er was geen proactieve conflictpreventie.
<p>4. Proportionaliteit van doel en middelen: de schaal, duur en intensiteit van het geplande militair geweld mag het noodzakelijk minimum niet overstijgen om de beoogde humanitaire objectieven te realiseren.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Er werd gebruik gemaakt van precisiewapens met weinig collateral schade • Er vielen weinig of geen slachtoffers bij de geallieerden. • Zonder interventie zou er meer bloed zijn verspild. • De vakantieplannen van de Belgen werden tijdens de oorlog niet verstoord. 	<ul style="list-style-type: none"> • Enorme vernieling • 30.000 doden • Het land werd achtergelaten met gewapende milities • Libië werd een zwakke staat
<p>5. Redelijke kansen op succes: er moeten redelijke kansen zijn dat het kwaad wordt voorkomen of gestopt, en de gevolgen van de interventie mogen niet slechter zijn dan de gevolgen van het niet tussenkomen. (do-no-harm-principe)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kansen op succes waren goed: de oorlog was relatief risicovrij voor de geallieerden en de toekomstige controle over Libië zou verbeteren. 	<ul style="list-style-type: none"> • De definitie van succes van het Westen houdt geen rekening met het feit dat de interventie meer doden veroorzaakte bij de burgers door het escaleren van de oorlog. • De negatieve gevolgen van de interventie werden niet voorzien (de hoge mate van vernieling+ doden/een zwakke staat /met gewapende milities/ een vermindering van de menselijke veiligheid / negatieve impact op toekomstige pogingen om regimes in niet-bevriende staten te veranderen).

Het conflict in Syrië

Het grootschalig protest in Syrië is het gevolg van politieke uitsluiting; van kansloze jongeren en een spillover van de Arabische lente. Het is een sterk geïnternationaliseerd binnenlands conflict geworden, met kenmerken van een burgeroorlog en asymmetrische geweldpleging. Het bloedbad in Houla is een wraakroepend moment in het escalatieproces. De dynamiek is beïnvloed door de negatieve voorbeeldfunctie van de humanitaire interventie in Libië. Een deel van de oppositie en hun buitenlandse partners dachten aan een succesvolle herhaling van de Libische geweldhantering in Syrië. De Syrische regering trachtte met alle middelen een gelijkaardig scenario te vermijden, en Rusland en China waren wantrouwig en wensten niet meer misleid te worden.

Drie types van buitenlandse conflicthantering kunnen onderscheiden worden. Een eerste groep van landen (vooral de leidende landen van het Westen – Frankrijk, Groot-Brittannië, de VS, Israël – en Qatar en Saudi-Arabië) is voorstander van dwangdiplomatie en indien nodig gewapende interventie. De verantwoordelijkheid voor de 12.000 doden wordt exclusief toegeschreven aan Bashar al Assad; hij moet aftreden. Daarvoor wordt gebruik gemaakt van economische en diplomatieke sancties, het isoleren van het regime, geheime operaties en het verlenen van niet-militaire of militaire steun aan de oppositie. Militaire interventie, of militaire aanwezigheid, zoals Minister Reynders het verbloemde, is een optie. De voorstelling van het conflict is eenzijdig en onevenwichtig. Aanvankelijk meenden sommige leden van de nieuwe *coalition of the willing* (coalitie van welwillenden) ten onrechte het Libië-scenario met succes te kunnen herhalen in Syrië.

Een tweede groep van landen beklemtoont het belang van het niet-inmenging-beginsel in internationale betrekkingen. Deze groep verleent steun aan de Syrische regering en doet ernstige demarches om via een staakt-het-vuren en onderhandelingen tot een vreedzame oplossing te komen. De Russische minister van Buitenlandse zaken vertolkt deze aanpak op een voortreffelijke manier. De Russische benadering is nuttig als een tegengewicht tegen het agressief beleid van het Westen en haar bondgenoten in het MENA (Midden-Oosten en Noord-Afrika).

Tenslotte is er de VN-aanpak met o.a. de bemiddeling van Kofi Annan en het zes-puntenplan, inclusief militaire waarnemers voor het monitoren van de naleving van het staakt-het-vuren en een commissie die ter plaatse het Houla-bloedbad onderzoekt. De VN-benadering is moeilijk, maar is het meest belovend. Ze verdient meer daadwerkelijke steun van binnen- en buitenlandse partijen. Aan alle geweld moet een einde worden gesteld. Alleen inclusieve vredesonderhandelingen die ruimte bieden voor de bredere vreedzame oppositie en niet alleen voor de Syrische Nationale Raad (vooral gesteund door de Verenigde Staten en Europa) hebben kans op slagen. Het heeft bovendien ook geen zin om Iran als de enige buitenlandse spelbreker in Syrië op te voeren, zoals gebeurde in de International Herald Tribune en The Economist. Dit getuigt niet van gesofisticeerde diplomatieke correspondentie.

Flatgebouw in Homs, Syrië – foto: Bo Yaser (cc)

Conclusie: spiegel van de realiteit

Het huidige beleid van het Westen en haar rijke – autoritaire – Arabische bondgenoten hypothekeert de toekomst van de R2P. Het beleid is: (a) te selectief; het spitst zich toe op niet bevriende Arabische staten; de schendingen van de mensenrechten in de DR Congo krijgen nauwelijks aandacht, (b) te reactief; een disproportioneel klein deel van de aandacht en de middelen gaat naar de proactieve preventie van geweld en de aanpak van de grondoorzaken van conflicten, (c) te dwingend; er wordt overwegend gebruik gemaakt van dwangdiplomatie en directe en/of indirecte militaire interventie, en (d) de mensenrechten worden te eng gedefinieerd; de beperking van mensenrechten tot politiek vrijheid zorgt voor frustratie bij burgers die mensenrechten breder definiëren en voor wie ze ook welvaart betekenen in de vorm van economische rechtvaardigheid, binnen en tussen staten.

Enkele recente artikels van Luc Reyhler

Europese diplomatie in een onzekere wereld, in *Streven*, mei 2012.

Realistische diplomatie voor Syrië en Iran, in *De Tijd*, 25 februari 2012

Raison ou Déraison d'état, lezing aan de Tsinghua Universiteit in Bejing December 2011

(zie speakoutpapers.diplomaticthinking.com)

Luc Reyhler studeerde industriële en forensische psychologie aan de Universiteit van Gent en is professor-emeritus aan de KU Leuven. Aan de universiteit van Harvard specialiseerde hij zich in Internationale Betrekkingen: conflict en vredesonderzoek, strategie en veiligheid, en multilaterale onderhandelingen en bemiddeling. Hij was secretaris generaal van de International Peace Research Association en bekleedde de UNESCO-leerstoel voor Duurzame vredesopbouw en intellectuele solidariteit. Hij schrijft momenteel een boek over de rol van tijd in conflict dynamiek en vredesopbouw met als titel 'Time for peace'.

DE EU EN R2P EEN FOCUS OP CONFLICTPREVENTIE

Hanne Cuyckens

*"... if humanitarian intervention is, indeed, an unacceptable assault on sovereignty, how should we respond to a Rwanda, to a Srebrenica – to gross and systematic violations of human rights that affect every precept of our common humanity?"*¹

De Europese Unie en conflictpreventie

De Europese Veiligheidsstrategie (EVS) uit de vastberadenheid van de EU om een belangrijke speler te worden in de internationale arena; "bereid om haar deel van de verantwoordelijkheid voor de veiligheid in de wereld en voor de totstandbrenging van een betere wereld op zich te nemen".² De EVS toont ook de sterke voorkeur van de EU voor preventie, aangezien "preventieve betrokkenheid ernstiger problemen in de toekomst kan voorkomen"³. Ook wordt er vermeld dat men niet vroeg genoeg kan beginnen met de preventie.⁴ Sinds de inwerkingtreding van het Verdrag van Lissabon, staat er een formele rechtsbasis voor conflictpreventie in het EU-Verdrag. Artikel 42, lid 1, stelt dat het gemeenschappelijk veiligheids- en defensiebeleid een integrerend deel van het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid is en dat het de Unie voorziet van operationeel vermogen dat op civiele en militaire middelen steunt. Verder wordt er vermeld dat de EU daarvan gebruik kan maken voor missies buiten het grondgebied van de Unie met oog op vredeshandhaving, *conflictpreventie* en versterking van de internationale veiligheid in overeenstemming met de beginselen van het VN-Handvest. Artikel 43, lid 1, VEU gaat hier verder op in: "De in artikel 42, lid 1, bedoelde missies, waarbij de Unie civiele en militaire middelen kan inzetten, omvatten gezamenlijke ontwapeningsacties, humanitaire en reddingsmissies, advies en bijstand op militair gebied, *conflictpreventie* en vredeshandhaving, missies van strijdkrachten met het oog op crisisbeheersing, daaronder begrepen vrede- en stabilisatieoperaties na afloop van conflicten". Volgens artikel 42, lid 1, VEU, berust de uitvoering van deze taken op de door de lidstaten beschikbaar gestelde vermogens. Maar zelfs voor er een expliciete rechtsgrond voor conflictpreventie bestond, beschikte de EU al over een brede reeks conflictpreventie-instrumenten,

zowel voor op korte als voor op langere termijn.⁵ De langetermijninstrumenten zijn o.a. ontwikkelingssamenwerking, handel, wapenbeheersing, mensenrechtenbeleid, sociaal en milieubeleid en politieke dialoog.⁶ De kortetermijninstrumenten bevatten diplomatieke en humanitaire instrumenten.⁷ Met andere woorden, de EU beschikt over een gevarieerd aanbod aan instrumenten voor alle etappes van de conflictcyclus. De EVS benadrukt het belang van dit gevarieerde aanbod aan instrumenten aangezien, "elke bedreiging (...) tot een combinatie van instrumenten noopt" en het feit dat "de Europese Unie bijzonder goed toegerust is om het hoofd te bieden aan situaties met zoveel facetten".⁸

Het beleid van de EU inzake R2P

De ondersteuning van de EU voor het concept van R2P is stevig en wijdverspreid.⁹ Gedurende de laatste jaren heeft de EU geprobeerd om uit te werken wat haar visie van dit concept precies inhoudt. Wat betreft die visie inzake de implementatie van het concept, kan men het één en het ander afleiden uit EU-verklaringen in de VN. Zo vermeldde voormalig EU-Commissaris Ferrero-Waldner in april 2009 op een topmeeting over doeltreffend multilateralisme dat de EU belang hecht aan een consequente implementatie van R2P.¹⁰ Ze verwelkomt in dat verband ook het rapport van de VN Secretaris-Generaal en zijn voorstellen om van R2P een realiteit te maken en in het bijzonder zijn benadrukking van de verantwoordelijkheid van de staten zelf, *het belang van vroegtijdige preventie* en de ondersteuning van Staten om hun capaciteiten te ontwikkelen om zo zelf hun verantwoordelijkheden te kunnen nemen.¹¹ Ook de verklaring van het EU-voorzitterschap in juli 2009 in het kader van het debat over R2P in de Algemene Vergadering van de VN is van bijzonder belang hier.¹² Er bestaat geen officieel document dat een omvangrijke strategie van de Europese Unie inzake R2P bevat. Deze verklaring is het document dat de strategie van de EU in dit verband het meeste onthult.¹³ Voor de EU moet de nadruk liggen op de operationalisering en doeltreffende implementatie van het concept. In dit verband is het ontwikkelen van vroegtijdige

1 Report of the Secretary-General, 'We the Peoples: The Role of the United Nations in the 21st Century, Millennium' (2000) UN Doc A/54/2000. [als humanitaire interventie aanzien wordt als een onaanvaardbare aanval tegen de soevereiniteit, hoe moeten we dan reageren tegenover een Rwanda, een Srebrenica – tegenover zware en systematische schendingen van mensenrechten, die elke grondstellingen van onze gezamenlijke menselijkheid raken.]

2 Raad van de Europese Unie, 'een veiliger Europa in een betere wereld' (2003), <<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/031208ESSIINL.pdf>> W(07/06/2012), p. 1.

3 Raad van de Europese Unie, *op.cit.*, p. 11.

4 *Ibid.*, p. 7.

5 H. Cuyckens en P. De Man, *op.cit.*, p. 117.

6 J. Wouters, P. De Man en M. Vincent, "The Responsibility to Protect and Regional Organisations: Where Does the European Union Stand?" in J. Hoffmann & A. Nollkaemper (eds.), *Responsibility to Protect: From Principle to Practice*, Amsterdam, Amsterdam University Press, p. 262.

7 *Ibid.*, p. 262.

8 Raad van de Europese Unie, *op.cit.*, p. 7.

9 Voor een meer gedetailleerde analyse zie: J. Wouters, P. De Man and M. Vincent, "op. cit.", pp. 259-260.

10 "Effective multilateralism: Building for a better tomorrow", Speech by EU Commissioner Ferrero-Waldner of 14 April 2009 at the United Nations Association of Spain, High Level Meeting on European Union and United Nations: Towards effective multilateralism, <http://www.eu-un.europa.eu/articles/fr/article_8644_fr.htm> (07/06/2012),

11 *Ibid.*

12 EU Presidency Statement - United Nations General Assembly: Debate on the Responsibility to Protect of 23 July 2009, <http://www.eu-un.europa.eu/articles/fr/article_8901_fr.htm> (07/06/2012).

13 J. Wouters, P. De Man en M. Vincent, *op. cit.*, p. 261.

waarschuwingscapaciteiten vooral van belang.¹⁴ “Het is niet alleen noodzakelijk om de risico's te kunnen inschatten, je moet ook de capaciteiten hebben om hierop te reageren. De link tussen vroegtijdige informatie en de toepassing van de instrumenten die de risico's kunnen beperken, werd benadrukt door de VN Secretaris-Generaal. Volgens de EU kan er op dit gebied meer gedaan worden. Vooral met betrekking tot de instrumenten voor vroegtijdige waarschuwing, conflictpreventie en crisisbeheersing”¹⁵. Ten slotte concludeert de verklaring van de voorzitter dat het grootste potentieel voor operationalisering van R2P op Europees niveau in preventie ligt.¹⁶ Zoals hierboven vermeld, beschikt de EU over de nodige instrumenten en ervaring op dit vlak. Dit lijkt dan ook een logische keuze.

Doeltreffende implementatie van de verantwoordelijkheid tot preventie?

Het 2005 *World Summit Outcome Document* beperkt zoals vermeld R2P tot de verantwoordelijkheid voor bescherming tegen genocide, misdaden tegen de mensheid, oorlogsmisdaden en etnische zuivering. De maatregelen die worden uitgewerkt ter preventie van deze misdaden, zijn precies dezelfde als de maatregelen die worden gebruikt in het kader van algemene conflictpreventie. Het lijkt me moeilijk om maatregelen te bedenken die specifiek de vier genoemde misdaden zouden kunnen voorkomen. Er bestaat dus een grote verwarring tussen het concept van R2P, en in dit geval meer specifiek de *responsibility to prevent*, en conflictpreventie in het algemeen. Het gebrek aan een duidelijke invulling van zowel het concept van R2P als van het begrip conflictpreventie en de praktische onmogelijkheid tot het beperken van de preventieve aanpak tot de vier genoemde misdaden ondermijnen de potentiële voordelen van de *narrow but deep approach* (beperkte maar grondige benadering) waarop het concept van R2P berust.¹⁷

De EU heeft al middelen ter beschikking voor de preventie van massawreedheden, maar het preventieve luik van R2P zou duidelijker afgebakend moeten worden en meer toegespitst op de vier specifieke misdaden waarop R2P van toepassing is. Het uitwerken van een betere conceptualisering van de preventieaspecten van R2P zou de concrete implementatie van het concept moeten bevorderen om het zo meer te onderscheiden van 'gewone' conflictpreventie.

Hanne Cuyckens is assistente en doctoraatsstudente aan het Instituut voor Internationaal Recht van de Katholieke Universiteit Leuven en is Junior Member van het Leuven Centre for Global Governance Studies.

14 EU Presidency Statement, *op. cit.*

15 Ibid. [vrije vertaling van een deel van de verklaring]

16 J. Wouters, P. De Man en M. Vincent, *op. cit.*, p. 262.

17 Voor een volledige argumentatie in dit verband zie H. Cuyckens en P. De Man, *op. cit.*, pp. 111-123.

'HET WESTEN IS UITERST DUBBELZINNIG OVER MENSENRECHTEN'

Gie Goris interviewt Louise Arbour

De wereld is een behoorlijk onveilige plek voor burgers, en dat is vaker het gevolg van economische onzekerheid dan van terrorisme of politiek extremisme, zegt Louise Arbour. Kan het Westen daar iets aan doen? Is onze bezorgdheid over democratie een goede zaak? En hoe beoordelen we internationale interventies in lokale conflicten? Gie Goris vroeg het in een interview voor MO aan Louise Arbour, voorzitter en directrice van de International Crisis Group.*

Louise Arbour had als rechter zitting in het Hooggerechtshof van Canada, ze was hoofdaanklager bij de internationale tribunalen voor Rwanda en het voormalige Joegoslavië, en ze was hoogcommissaris voor de mensenrechten van de VN (2004-2008).

Sinds 2009 staat ze aan het hoofd van de International Crisis Group, een internationale ngo die gedetailleerde analyses maakt van conflicten en dreigende conflicten, en die advies geeft over de aanpak en preventie van die conflicten. Arbour benadert de complexe wereld van veiligheid en diplomatie met een gezonde no-nonsensehouding. Een gewapend conflict is een oorlog, zegt ze, daar moeten we niet ingewikkeld over doen.

We beginnen het gesprek met Next Year's Wars, een toespraak die ze eind december 2011 hield en waarin ze de tien meest waarschijnlijke conflicten in 2012 oplijstte: Syrië, Iran/Israël, Afghanistan, Pakistan, Jemen, Centraal-Azië, Burundi, Democratische Republiek Congo, Kenia/Somalië en Venezuela. Die lijst van tien conflicten had net zo goed een lijst van vijftig kunnen zijn, zei ze zelf. Op ongeveer hetzelfde moment publiceerde de Amerikaanse psycholoog Steven Pinker *The Better Angels of Our Nature: Why Violence Has Declined*, waarin hij aantoonde dat er minder oorlogen zijn, met minder geweld, dan ooit tevoren.

Wie heeft gelijk?

Louise Arbour: De Koude Oorlog is voorbij, net als de dekoloniseringsoorlogen. Er zijn dus minder internationale gewapende conflicten, er zijn minder burgeroorlogen én er vallen minder slachtoffers in die gewapende conflicten. Daar hoort wel de waarschuwing bij dat dat geen onomkeerbare evolutie is. Bovendien is de vaststelling dat er minder grootschalige conflicten zijn volkomen irrelevant voor bijvoorbeeld de burgers in Syrië. Zij willen weten wat hen morgen en de komende jaren te wachten staat en zijn niet geholpen met de wetenschap dat er anno 2012 minder oorlogen uitgevochten worden dan in 1972.

Louise Arbour – foto: World Economic Forum

Sommige waarnemers vrezen dat we in Afrika hervallen in het opportunisme van de Koude Oorlog, nu de competitie tussen het Westen en China de bezorgdheid voor de mensenrechten of goed bestuur naar de achtergrond duwt.

Je moet voorzichtig zijn met uitspraken over de impact van de grotere economische aanwezigheid van China in Afrika. Laten we toch niet doen alsof de westerse activiteiten in Afrika allemaal heilzaam en altruïstisch waren, terwijl China nu als een egoïstische macht Afrika komt leegzuigen. De realiteit is dat zowel regeringen als bedrijven gedreven worden door eigenbelang – alle regeringen. Bovendien realiseert China zich heel snel dat de internationale spots op hen gericht zijn.

We mogen de – positieve of negatieve – invloed van externe spelers in veranderingsprocessen ook niet overdrijven. De Arabische opstanden van het voorbije jaar waren bijvoorbeeld allemaal inheemse bewegingen van onder uit. De Arabische Lente was niet het resultaat van internationale inmenging maar ook niet van internationale thema's, zoals het Israëlisch-Palestijnse conflict. Het lokale middenveld is in vele landen in toenemende mate in staat zijn eigen agenda te formuleren en te realiseren.

De vraag is dus steeds minder of het Westen voldoende opkomt voor mensenrechten in de rest van de wereld. Mensen doen dat zelf. Bovendien moeten we beseffen dat het Westen in het overgrote deel van het Zuiden beschouwd wordt als heel dubbelzinnig op het vlak van mensenrechten. Er is bijvoorbeeld nog altijd geen enkel westers land dat de internationale conventie voor de bescherming van migranten en hun familie geratificeerd heeft. Waarom niet? Omdat het de westerse landen slecht uitkomt. Europa reageerde bij het prille begin van de demonstraties in Tunesië en Egypte ook niet met uitspraken over democratie of mensenrechten, maar wel met uitspraken over immigratie. Je hoorde de Europese leiders niet hoog opgeven over hun solidariteit met de moedige mensen

in het Midden-Oosten of Noord-Afrika, je hoorde hen wel hardop panikereren over de barbaren die aan de poorten van Europa verschenen.

Libië was een kantelpunt in de turbulente Arabische Lente. Was de westerse tussenkomst een steun of een last voor die opstand?

Voor Libië was het mogelijk om op de kortst mogelijke tijd een resolutie goedgekeurd te krijgen in de VN-Veiligheidsraad, inclusief een doorverwijzing van Khaddafi naar het Internationaal Strafhof, terwijl zo'n doorverwijzing in het geval van Darfoer maanden en maanden nodig had voor alles tienmaal gewikt en gewogen was. De Libische aanpak vertaalde zich in een paar uur tijd ook in een militaire interventie.

Verscheidene leden van de Veiligheidsraad omschreven die laatste stap achteraf als een verraad tegenover de intentie en verwoording van de VN-resolutie. Nochtans was het vanaf dag één voor iedereen duidelijk dat resolutie 1973 bedoeld was om een regimewissel in Libië te realiseren. Hoe zou je immers een leider, die volgens de resolutie moorddadige intenties had tegenover zijn eigen volk, kunnen tegenhouden zonder hem te vervangen? De VS, Frankrijk en Groot-Brittannië hebben daarover echter dubbelzinnig gecommuniceerd, terwijl China, Rusland en India zich gemakshalve naïef gedroegen. Als men de interventie in Libië vandaag aangrijpt om elke actie ten voordele van de burgers in Syrië te blokkeren, dan vind ik dat dan ook uitgesproken gewetenloos.

Hoe geloofwaardig is het Westen als het zegt dat het tussenbeide wil komen om het leven van Syrische burgers te redden?

Dat is altijd een heel problematische stelling. Het principe van responsibility to protect is uiterst belangrijk, maar als dat principe ingeroepen wordt als de enige reden om een oorlog te verklaren – en laten we deze zaken noemen bij hun ware naam: het ging in Libië om een oorlog, niet om een aseptische 'militaire interventie' – dan is dat heel ongeloofwaardig. Er zijn altijd meerdere redenen in het spel als je zo'n beslissing neemt. En dus moet je durven te zeggen dat de regimewissel in Libië nodig was om de burgers te beschermen, maar dat het sowieso een doelstelling was van de drie westerse, permanente leden van de Veiligheidsraad.

In Libië was de verwachting dat de chaos die onvermijdelijk ontstaat bij het plotse verdwijnen van een langdurige autoritaire heerser redelijk beperkt zou blijven. Of dat terecht was, is een andere vraag. Voor Syrië bestaat een dergelijk optimistisch scenario niet eens. Zeker nu de opstand en de repressie in toenemende mate een sektarische kleur krijgen, vraagt iedereen zich hardop af wat we moeten verwachten of vrezen na het verdwijnen van Assad.

Onder welke voorwaarden is een militaire interventie in een conflict wel aanvaardbaar?

In louter morele termen moet je vaststellen dat voor Syrië de drempel begin februari al overschreden was. In Libië waren er ongeveer 250 doden gevallen toen de NAVO tussenbeide kwam. In Syrië spreken we over duizenden en duizenden slachtoffers. Hoeveel meer lijken wil je tellen voor de morele voorwaarden vervuld zijn? Alleen, oorlog is geen zaak van pure morele verontwaardiging. Je moet immers niet alleen de rekening maken van het scenario waarbij je niet tussenbeide komt, je moet ook inschatten hoe groot de kosten zullen zijn als je wél intervenieert. En gezien de zeer reële kansen op een grootschalige en regionale oorlog, is het duidelijk dat diplomatieke instrumenten véél beter zijn dan militaire. Dat instrumentarium is in Syrië niet uitgeput en was in Libië nauwelijks aangesproken. Daar werden meteen de wapens bovengehaald, met het argument dat in Benghazi een genocide dreigde, volgens sommigen met een omvang die Rwandese proporties zou aannemen. Een flinke overdrijving, me dunkt.

De opkomende landen worden steeds assertiever in het geopolitieke spel. Turkije en Brazilië probeerden bijvoorbeeld het oplopende conflict tussen het Westen en Iran te ontmijnen.

En ze slaagden er ook in met resultaten naar buiten te komen. De Verenigde Staten waren daar niet gelukkig mee, en dus is er geen opvolging aan gegeven, maar er beweegt inderdaad heel wat op dat vlak. De rol die de BRICS (Brazilië, Rusland, Indië, China) en andere opkomende landen spelen, is echt een bron van hoop want hij weerspiegelt de reële, hedendaagse machtsverhoudingen in de wereld.

Kunnen de Verenigde Staten zich aanpassen aan een echt multilaterale en multipolaire wereld?

Het is nog veel te vroeg om de VS af te schrijven als de echte supermacht in de wereld. Washington is nog altijd de plek waar de echte beslissingen genomen worden. In Soedan waren er op een bepaald moment een twintigtal speciale gezanten, maar telkens als er écht druk uitgeoefend moest worden of als de zaken muurvast zaten, wist iedereen dat alleen de Amerikaanse gezant dat kon oplossen.

Ik heb ook het gevoel dat Washington heel verstandig gereageerd heeft tijdens de begindagen van de zogenaamde Arabische Lente. Dat was een bijzonder moeilijke evenwichtsoefening. Enerzijds wilden de VS een oude bondgenoot niet zonder meer laten vallen, omdat dat de bestaande bondgenoten zou verontrusten. Anderzijds wilde men de spontane volksopstand niet zonder meer annexeren, want dat zou zeker averechts gewerkt hebben. Tegelijk wilden de VS een belangrijke speler in de regio blijven, ook al zag men helemaal niet waar dit zou eindigen.

In Tunesië en Egypte heeft men het misschien heel verstandig gespeeld, maar over het regeringsgeweld en de interventie van Saoedi-Arabië in Bahrein viel er een bijna complete stilte. Dat werpt toch een donkere schaduw over de manier waarop het Westen gereageerd heeft?

Ja, maar het definitieve scenario voor Bahrein is nog niet geschreven. Zullen de monarchieën van de Golf volledig ongeschonden uit deze omwenteling komen? Dat zou me verbazen. 2011 was een verrassing, omdat we altijd aangenomen hadden dat de regio stabiel was, dat de regimes ondersteund moesten worden omdat ze seculier waren, en dat verandering maar mogelijk is als er een sterk leiderschap is. Dat bleek allemaal onwaar in het voorbije jaar. 2012 kan opnieuw heel wat verrassingen inhouden. De kans dat we opnieuw een serie volksopstanden krijgen na de ontwikkelingen en het bloedvergieten in Libië en Syrië is wellicht kleiner geworden, maar de kans dat er in de Arabische wereld niets meer gebeurt, is nog kleiner.

Moet Europa een actieve rol spelen of zijn wij toeschouwers van het proces dat anderen vormgeven?

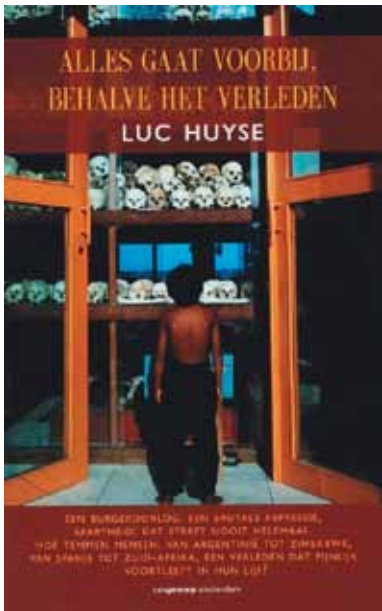
We moeten in elk geval onze eigen agenda niet opleggen aan mensen die zichzelf volop aan het emanciperen en kracht aan het geven zijn. Maar dat betekent niet dat we doof moeten zijn als ze hulp of ondersteuning vragen. We mogen dus niet komen aandragen met vrouwenrechten omdat wij dat belangrijk vinden. Maar als Arabische vrouwen signaleren dat ze onze stem of steun nodig hebben, dan kunnen we niet afzijdig blijven. Het is belangrijk dat zij de leiding blijven nemen van een ontwikkeling die ze zelf in gang gezet hebben.

Dit is een gedeeltelijke overname van een interview dat eerder verscheen in MO* (28 maart 2012). Het volledige interview kunt u lezen op www.mo.be.

Gie Goris studeerde godsdienstwetenschappen aan de KU Leuven en werkte als educatief medewerker bij Broederlijk Delen. Hij maakte in 1990 de overstap naar de journalistiek, als hoofdredacteur van Wereldwijd. Sinds 2003 is hij hoofdredacteur van MO* Magazine. Hij is ook actief als schrijvend journalist voor reportages, dossiers en 'in depth' interviews.

ALLES GAAT VOORBIJ, BEHALVE HET VERLEDEN

Luc Huyse

In 2006 schreef Luc Huyse Alles gaat voorbij, behalve het verleden, een boek over het temmen van het pijnlijke verleden. Over het brengen van rust in het hart van wie vandaag en morgen leeft. Maar wat voorbij lijkt, wijkt niet.

In deze voorpublicatie uit 2006 van het boek denkt Huyse na over de vraag waarom de inzet van tribunalen vol risico's zit.

Bij het schrijven van dit artikel boterde het al een tijdje niet meer tussen Yoweni Museveni, de president van Oeganda, en het Internationaal Strafhof. Inzet van de ruzie was het lot van Joseph Kony, de baas van de Noord-Oegandese rebellenbeweging. Museveni wilde hem in ruil voor vrede amnestie geven. Dat zei hij halverwege mei 2006. Eén dag later was er de krachtige reactie van de openbare aanklager van het Strafhof: tegen Kony en vier van zijn adjudanten loopt een arrestatiebevel. Zij zijn verdacht van misdaden tegen de mensheid. Het Hof liet weten dat amnestie niet kan. Een jaar eerder, in maart 2005, had de openbare aanklager in Den Haag ongewoon bezoek gekregen. Religieuze leiders uit de streek waar Kony opereert, kwamen hem vragen op de achtergrond te blijven. In hun ogen zou een interventie van het Hof de oorlog verlengen. Voor hen is vrede alleen mogelijk als de rebellen op mildheid kunnen rekenen, al was het maar tijdelijk.

Een vechter predikt verzoening onder voorwaarden

De vraag of vervolging onontkoombaar is, want door internationale wetten opgelegd, zorgt al veel langer voor hevige discussies. Een eerste piek kwam er in het begin van de jaren negentig. Het einde van de apartheid in Zuid-Afrika duwde blanken, zwarten en kleurlingen met de neus op dat probleem. Al gauw bleek dat de inzet van tribunalen niet haalbaar was. In het ANC, de bevrijdingsbeweging, was een meerderheid gewonnen voor een milde vorm van amnestie, weliswaar in combinatie met een waarheidscommissie.

De reactie in kringen van mensenrechtenorganisaties in het land en elders in de wereld was bijzonder heftig.

De Verenigde Naties hadden apartheid als een misdaad tegen de mensheid bestempeld. Hoe kon men elke vorm van berechting opzij schuiven? Maar de opposenten van systematische vervolging gingen in het tegenoffensief. Zij ontwikkelden een batterij argumenten om de strategie van het ANC te verdedigen. Alex Boraine nam daarin het voortouw. Eerst speelde hij een cruciale rol in het debat in Zuid-Afrika. Maar zijn pleidooi tegen de verplichting om te vervolgen is vrij snel aan een internationale carrière begonnen.

Boraine is vooraan in de zestig als de apartheid wankelt. Hij heeft er dan al een merkwaardige loopbaan op zitten. Blanke dominee, jongste president ooit van de Methodistische Kerk van Zuid-Afrika, van 1974 tot 1986 parlamentslid van de Progressive Party die tegen de regering vecht. Vanaf mijn eerste ontmoeting met hem, in 1994, treft mij de merkwaardige combinatie van de dominee en de manager. Dat zacht zalvende in zijn stem, dat luisterende oor, de religieus getinte woordenschat. Maar ook het talent om mensen in beweging en naar zijn hand te zetten. Een mix die hem goed van pas zal komen als de latere nummer twee van de waarheidscommissie.

Boraine is in de jaren zeventig en tachtig niet verwend door het apartheidsregime. Hij kreeg thuis herhaaldelijk ongevraagd en ongewenst bezoek van veiligheidsagenten. Zijn kantoor is beschoten. Hij is geregeld met de dood bedreigd. Eén van zijn kinderen is tweemaal zonder vorm van proces maandenlang opgesloten. In een interview zei Boraine niet geheel onverwacht dat Mahatma Gandhi nooit zijn rolmodel is geweest. De vechtlust van een Martin Luther King lag hem beter. Toch is hij de man die voor het ANC de strijd om de zachte afrekening met het verleden gevoerd en gewonnen heeft.

In Latijns-Amerika was al flink wat ervaring met waarheidscommissies opgedaan. Boraine haalde sleutelfiguren uit die landen naar Zuid-Afrika en liet ze vertellen, vooral over wat er in het speuren naar de waarheid verkeerd kan lopen. Een tweede oefenveld lag in de postcommunistische landen van Centraal- en Oost-Europa. Er werd geluisterd naar de gewezen dissidentenleider Adam Michnik in Warschau, naar president Vaclav Havel in Praag en naar (huidig Duits Bondsprezident) Joachim Gauck, de archivaris van wat de Stasi in Oost-Duitsland aan bewijsmateriaal heeft nagelaten. Ook zij kwamen naar Kaapstad om er te praten met mensen uit de wereld van de ngo's, de media, de universiteiten, de partijen, de bevrijdingsbewegingen.

Tegelijkertijd is er een schat aan informatie aangelegd waaruit nadien geput is door landen als Bosnië-Herzegovina, Cambodja, Guatemala, Peru, Sierra Leone en Timor-Leste, ook allemaal op zoek naar een constructieve omgang met een getormenteerd verleden. Boraine werd al snel de gewaardeerde handelsreiziger in alternatieven voor de politiek van de harde hand.

Waarin tribunalen falen

Vervolging van afschuwelijke misdaden ligt in principe het dichtst bij wat een internationale rechtsorde slagkracht geeft. Maar, zeggen Boraine en vele anderen, experts van internationale instanties en mensenrechtenactivisten hebben goed praten en prediken. Ook hier staan geregeld praktische bezwaren tussen droom en daad. Het gaat om materiële obstakels en politieke risico's. Soms is het de vraag of tribunalen wel gerechtigheid voortbrengen.

Na een burgeroorlog of een genocide ligt een land in puin. Rechters zijn omgebracht of zijn zelf verdacht. Advocaten zijn er niet of nauwelijks. Gebouwen zijn onbruikbaar. De gerechtelijke machine geraakt dan niet in gang of valt na korte tijd stil. Bovendien hangt justitie voor het bewijsmateriaal af van de medewerking van leger en politie. Maar de samenstelling en cultuur van de ordetroepen ademen vaak nog de geest van het oude regime uit. Zij kunnen documenten vernietigen of achterhouden. Als gevolg daarvan is vrijspraak van sommige daders niet uitgesloten. Dat is schokkend voor de slachtoffers. Beter geen vervolgingen, is al gezegd, dan een operatie die nieuwe schade veroorzaakt.

En er zijn nog andere materiële obstakels. De apartheid in Zuid-Afrika, bijvoorbeeld, was niet de verantwoordelijkheid van een overzichtelijk aantal individuen. Hele generaties van mannen en vrouwen hebben het systeem mee in leven gehouden. In ex-Joegoslavië identificeerde een Bosnisch-Servische onderzoekscommissie duizenden mensen die direct of zijdelings meegewerkt hebben aan de slachting in Srebrenica. In zulke gevallen is het materieel onmogelijk om al wie schuld heeft voor de rechter te dagen. Dat was ook het probleem in Centraal- en Oost-Europa toen het communisme er de geest had gegeven. Alleen in de voormalige DDR zijn er enkele strafzaken gekomen. Elders bleek de inzet van tribunalen niet aantrekkelijk te zijn. De politieke cultuur van het communisme had de tijd gehad, veertig jaar, om die samenlevingen in al hun nerven te doordringen. Slechts weinigen onder de bevolking hadden afstand kunnen bewaren.

Trouwens, vaak waren mensen tegelijkertijd dader en slachtoffer geweest. Wit en zwart, goed en fout waren meestal niet scherp te onderscheiden. Wie vonnissen en wie niet, als grijs de dominante tint is?

In Cambodja, Ethiopië en Rwanda heeft een militaire overwinning een einde gemaakt aan een dodelijk conflict. Maar in de meeste gevallen loopt het niet op die manier af. De overgang is veel vaker de vrucht van onderhandelingen tussen oud en nieuw. Dat was zo in Latijns-Amerika in de jaren tachtig. Burundi en Zuid-Afrika hebben dezelfde weg gevolgd. En ook in de meeste landen van Oost- en Centraal-Europa was overleg tussen de communistische regeringen en de oppositie de beslissende factor.

Deze gang van zaken dwingt tot grote omzichtigheid in de omgang met het verleden. De machtigen van gisteren zijn

niet verdwenen. Hun militairen en politiemensen zijn niet ontwapend. Een dreiging met vervolging kan tot bloedige confrontaties leiden. Je moet de staart van de draak niet kietelen, wordt in Chili gezegd. Overigens is het vaak zo dat al tijdens het overleg beloftes over clementie op tafel moeten komen, anders komt er geen overdracht van macht.

Als een burgeroorlog ten einde loopt of een repressief regime verdwijnt, is vervolging van wie moordde en folterde slechts één van de besognes. Het kan goed zijn dat politici en bevolking andere noden belangrijker en dringender vinden. Aanhoudende druk van de internationale gemeenschap om toch met tribunalen te starten, is dus niet zonder gevaar.

Brengen tribunalen wel altijd en overal gerechtigheid?

Er zijn niet alleen problemen van materiële en politieke aard. Tribunalen vertonen kenmerken die de productie van gerechtigheid erg kunnen bemoeilijken. Op plaatsen waar strafrechters er vele jaren over doen om vonnissen te vellen, is gerechtigheid één van de slachtoffers. Maar ook oordelen en veroordelen als een brutaal conflict pas afgelopen is, kan blijvende schade veroorzaken. Het klimaat is dan absoluut niet geschikt om scrupuleus schuld en boete af te wegen. Haat en woede roepen om bloed.

De goden hebben dorst en het lessen ervan kan maanden duren. Dan gebeuren er fatale vergissingen. Zoals in België, tijdens de bevrijdingsdagen. Stephan Laureys levert daarvan een pijnlijke demonstratie. Ik kwam zijn naam het eerst tegen in Het Nieuwsblad van 26 februari 1945, tijdens mijn speurtocht naar krantenberichten over de executie van Vlaamse SS-ers. Antwerpenaar Laureys vocht aan het Oostfront, maar deserteerde op 3 september 1944 - vlak voor zijn stad bevrijd werd. De maand daarop gaf een Belgische krijgsraad hem de doodstraf. Hij is op 23 februari 1945 voor het vuurpeloton gebracht. In die dagen was de roep om wraak ontzettend groot. In zo een klimaat moest Laureys sterven. Zijn vrienden in het Legioen die nog maanden doorvochten zijn in augustus 1945 gevangengezet. Nog geen vier jaar later waren ze allen op vrije voeten. De dood van Laureys is de vrucht van het noodlot, niet van de gerechtigheid. Het probleem is dat straffen als pure wraakoefening niet tot een rustige verwerking van het verleden leidt. Op een of andere manier gaat dat als ballast op de toekomst wegen.

Wie het oude regime toch wil vervolgen, moet beslissen wie de rechters zullen zijn. Politieke beïnvloeding is dikwijls moeilijk te vermijden. Het proces tegen Saddam Hoessein demonstreerde dat elke dag. Cambodja worstelt al sinds de val van Pol Pot met de vraag of het de Rode Khmers moet vervolgen. Onder druk van de Verenigde Naties is begin 2006, bijna dertig jaar na datum, beslist het toch maar te doen. In mei 2006 zijn de eerste rechters benoemd. Onmiddellijk was er kritiek van de kant van de VN en van internationale ngo's omdat er twijfel was gerezen over de onpartijdigheid van die magistraten.

Westerse arrogantie?

Gerechtigheid is cruciaal voor de slachtoffers van misdaden tegen de mensheid. Processen wekken bij hen grote verwachtingen. Maar in het scenario van de strafrechtbank gaat de meeste aandacht naar de verdachten. In het beste geval krijgt wie geleden heeft wat tijd om te getuigen. Toch is dat meestal een frustrerende ervaring. Er valt zoveel te zeggen en zoveel dat niet kan of mag gezegd worden. Een kruisverhoor maakt het nog erger. Het kan een getuige dwingen om de eerder opgelopen pijn opnieuw te ondergaan.

De dreiging met vervolging is bovendien als een zwaard van Damocles dat langs twee kanten snijdt. Ze kan verdachten doen aarzelen. Maar ook perverse gevolgen voor de slachtoffers zijn niet uit te sluiten. Daders kunnen verleid worden om zoveel mogelijk getuigen uit de weg te ruimen.

Een ander probleem met de aanpak via tribunalen is dat strafrechters individuele schuld bepalen. Dat is in wezen wat ze moeten doen. Zo brengen zij wel slechts één fractie van het verleden in kaart. Het brede perspectief ontbreekt. Wat in een samenleving tot wrede ontsporingen heeft geleid en in de toekomst nog kan leiden, blijft zo buiten het blikveld. Het kan gaan om politieke of economische discriminatie. Hele beroepsgroepen kunnen een genocide mee uitgelokt hebben.

Om dat in kaart te brengen, is de strafrechtbank niet het meest adequate instrument. Bovendien oordelen rechters alleen over juridische schuld. Zij spreken zich niet uit over politieke of morele verantwoordelijkheid, terwijl dat juist integraal deel uitmaakt van wat er te begrijpen en te doorgronden valt.

Ten slotte zijn er de culturele drempels. Dat de Cambodjaanse bevolking zo lang gearzeld heeft om de weg van de vervolgingen in te slaan, is geen toeval. In grote delen van Azië is het beroep op de strafrechter een allerlaatste stap in de regeling van een conflict. Voorrang gaat naar andere technieken, omdat er bezorgdheid is over de ravage die een proces in een gemeenschap kan aanrichten. Oog om oog laat de wereld blind achter, is een van de gezegden.

Ook van Afrikanen wordt gezegd dat zij een grote bereidheid tot vergeten en vergeven vertonen, dat zij *a short memory of hate* hebben. De Afrikaanse visie op gerechtigheid mikt op het herstel van verbroken relaties. Bovendien is schuld voor Afrikanen geen individuele, maar een collectieve last. Het is westerse arrogantie te denken dat strenge mannen in toga die gezamenlijke schuld met individuele straffen kunnen wegnemen.

Als reactie op deze problemen met de juridische aanpak experimenteert men hier en daar met rituelen die tot het culturele erfgoed van de betrokken samenlevingen behoren. Ook de formule van een waarheidscommissie is een weg die voor korte of lange tijd terecht voorrang kan krijgen. Tegelijkertijd bieden deze alternatieven de mogelijkheid

Het supermiddel voor gerechtigheid bestaat niet (Joseph Kony 2012, nog altijd gezocht door de Strafhof in Den Haag).

om de slachtoffers op de eerste rij te zetten, om de lokale gemeenschap te betrekken in het verwerkingsproces en om te zoeken welke mechanismen een burgeroorlog of ander groot onheil hebben veroorzaakt.

Maar er is geen supermiddel dat rust kan brengen in het hoofd en het hart van wie met het onheil te maken had. Tribunalen, waarheidscommissies en traditionele rituelen leveren evenzeer risico's op. Tegelijkertijd bieden al deze instrumenten, blanco amnestie uitgezonderd, ook aanzienlijke kansen op succes. Daarom is het goed dat er koortsachtig gezocht wordt naar combinaties die de lacunes opvullen en de risico's beperken. Zo is in Sierra Leone gewerkt met een tribunaal, een waarheidscommissie én plaatselijke technieken van verzoening – in een mix van nationale en internationale elementen.

Dit artikel verscheen oorspronkelijk in MO* magazine (25/09/2006) en werd licht aangepast voor het politiek dossier van Vredesweek 2012.

Luc Huyse is doctor in de politieke en sociale wetenschappen en professor-emeritus aan de KU Leuven. Hij publiceerde onder andere (samen met Steven Dhondt) *Onverwerkt verleden. Collaboratie en repressie in België, 1942-1952*, het standaardwerk over de naoorlogse berechting van de Belgische medestanders van de Duitse bezetter. Hij schreef ook enkele cruciale werken over de Belgische politiek: *De gewapende vrede*, *De verzuiling voorbij*, *De politiek voorbij*.

POLITIEKE EISEN VAN DE VREDESWEEK

De partners van de Vlaamse Vredesweek erkennen de belangrijke en symbolische stap die de internationale gemeenschap heeft gezet in de bescherming van burgers wereldwijd door het aanvaarden binnen de VN van de norm "Responsibility to Protect - R2P of Verantwoordelijkheid tot Bescherming".

Om de toekomst van deze norm veilig te stellen en veel meer dan tot nu toe in de toekomst burgers wereldwijd van massawreedheden te beschermen eisen we:

Voor alle beleidsniveaus

1. Een **algemene heroriëntering** van het debat en de implementatie van de norm van militaire reactie **naar preventie en heropbouw**.
 - Een veel grotere inzet op proactieve geweldpreventie en een tijdige aanpak van de grondoorzaken van conflicten met hierbij aandacht voor het ondersteunen van lokale geweldloze krachten en samenwerking indien opportuun met regionale organisaties.
 - Voldoende aandacht voor het heropbouw-luik van R2P en hierbij, rekening houdend met lokale context en cultuur, een weloverwogen afweging te maken tussen het gebruik van (internationale) tribunalen en verzoenings- en waarheidscommissies of een mix van beide.
2. **Garanties in te bouwen** zodat de **legitimiteit** van de norm niet in het gedrang komt door:
 - Meer transparante en democratische besluitvorming met betrekking tot de implementatie van R2P, des te meer wanneer een militaire interventie overwogen wordt.
 - R2P-acties te onderwerpen aan het "do no harm"-principe.

De Vredesweek-partners zijn:

Met de steun van:

11.11.11, ACW, Arktos, Artsen voor Vrede, BlaBla-Blabla, Broederlijk Delen, CD&V, Chirojeugd Vlaanderen, De Nationale Loterij, De Vuurbloem, DeWereldMorgen.be, Femma, Forum van Vlaamse Vrouwen, Groen, Jong Groen, jong N-VA, Kerk in nood / Oostpriesterhulp, KVLV, LBC-NVK, Leesweb, MO, Missio, Moeders voor vrede, N-VA, Okra, Oxfam-in-België, Provincie Vlaams Brabant, Provinciebestuur Antwerpen, Scouts en Gidsen Vlaanderen, SP.a, Studio Globo, Vredescentrum van de Stad en de Provincie Antwerpen, VSKO, Zij-kant.

- R2P-acties na inwerkingtreding aan constante controle en evaluatie te onderwerpen om discussies rond implementatie te vermijden en misbruik tegen te gaan.
- R2P-acties ten allen tijde als enige doelstelling de bescherming van burgers en niet de bescherming van economische of geostrategische belangen te geven.
- R2P consistent toe te passen. Twee maten en twee gewichten ondergraaft de norm.

Voor de Europese Unie:

1. Betere conceptualisering van de **preventieve aspecten van R2P**
 - Het preventieve luik van R2P moet duidelijker afgebakend worden,
 - meer gefocust op de vier specifieke misdaden (genocide, etnische zuivering, misdaden tegen de menselijkheid en oorlogsmisdaden) en
 - duidelijk differentiëren tegenover 'gewone' conflictpreventie.
2. Verdere **uitbouw van de EU-capaciteit tot conflictpreventie** binnen een duidelijkere conceptualisering van R2P.

Voor de beleidsmakers in België

1. Bovengenoemde aanbevelingen uitdragen en verdedigen in internationale fora en tijdens parlementaire debatten om de toekomst van R2P veilig te stellen en te versterken.
2. Het uitbouwen en inzetten van de Belgische capaciteit op het vlak van preventie van de genoemde misdaden en heropbouw na eventuele nieuwe massawreedheden.